

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

УДК: 734: 374 – 053.6

Лін Сяо

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-
ВИКОНАВСЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ
В ШКОЛАХ МИСТЕЦТВ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ЩОЛОКОВА Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет імені
М.П. Драгоманова, завідувач кафедри
педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ТКАЧЕНКО Тетяна Володимирівна,
Харківський державний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, завідувач кафедри вокальної
культури і сценічної майстерності вчителя;

кандидат педагогічних наук
БОНДАРЕНКО Анжеліка Володимирівна,
Криворізький державний педагогічний
університет, старший викладач кафедри методики
музичного виховання, співу та хорового
диригування.

Захист відбудеться «10» травня 2017 року о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «7» квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.І.Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Засадами суспільно-історичного розвитку кожної нації є відродження та оновлення її культурно-освітнього потенціалу. Державна освітня програма КНР враховує потребу в першокласних фахівцях, тому значна частина китайської молоді отримує музичну освіту в багатьох країнах, переймаючи місцеві традиції, знання й уміння з метою подальшої їх інтеграції в систему китайської мистецько-педагогічно освіти. З цих позицій особливої актуальності набуває проблема вокальної підготовки школярів, яка передбачає використання цікавих і специфічних форм і методів роботи, спрямованих на формування вокальної культури, вокально-виконавських умінь і навичок.

Огляд наукових робіт з позицій сучасного рівня розвитку методики навчання співу дозволив встановити спадкоємні зв'язки між історичним минулим і сучасними напрацюваннями в означеній галузі, що, в свою чергу, створило засади для ґрунтовного вивчення особливостей формування вокально-виконавських умінь і навичок учнів підліткового віку в школі мистецтв.

Основою дослідження стали роботи науковців у галузі мистецької освіти (А.Болгарський, А.Козир, О.Мельниченко, В.Орлов, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова, Л.Хлебнікова та ін.); методики вокальної підготовки студентів (В.Антонюк, Д.Аспелунд, В.Богадуrow, В.Гнидь, Н.Гребенюк, Л.Василенко, Л.Дмитрієв, Т. Ткаченко та ін.); вокального навчання школярів (Є Алмазов, В.Ємельянов, Д.Огороднов, О.Ростовський, Ю.Юцевич та ін.). Вчені відзначають, що шляхи формування вокально-виконавських умінь і навичок лежать у самому процесі навчання співу – у такій його організації, яка забезпечує найвищі результати і радість від спілкування з вокальним мистецтвом. Для вирішення цих завдань педагоги повинні зрозуміти, що навчання вокалу є невід'ємною складовою музичного розвитку учнів, що їх здібності і особистісні якості виховуються не ізольовано, а в межах конкретної виконавської роботи. Важливим аспектом роботи вчителя стають знання про те, якими засобами можна розвивати загальні і музичні здібності учнів, їх музичний світогляд у процесі навчання вокальному мистецтву, а також як використовувати особистісний потенціал учнів (здібності, знання, інтереси), аби робота над формуванням вокально-виконавських умінь і навичок була більш ефективною.

У зв'язку з цим активізується процес пошуку нових стратегій та інноваційних технологій навчання дітей співу. За останні роки молодими китайськими науковцями виконано низку досліджень у царині вокального мистецтва, в яких визначено методичні засади вокального навчання (Цзінь Нань), розглянуто питання формування вокально-виконавської культури (Ван Цзяньшу), вокальних навичок (Чен Дін), вокально-сценічної майстерності (Ван Лей), музично-імпровізаційних умінь (Мен Мен) та темброво-слухових уявлень. Інтерес становлять праці, в яких розглянуто історію розвитку вокальних жанрів (Вей Дзюнь), національні інтонаційні особливості вокальної музики (Ван Те, У Гуолін, Цзо Чжэнь-гуань), вплив китайської національної

опери на сучасну вокальну музику (Цзо Чжэнь-гуань, Хоу Цзянь, Хо Чен), особливості китайської вокальної школи (Цой Сяо Юй). Питання вокального навчання школярів презентовано працями Ван Тянь Ці, Ван Яньпин та ін. Проте проблема формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школах мистецтв залишається ще мало дослідженою, не здійснено її цілісне теоретико-методологічне обґрунтування, не проведено системне вивчення особливостей навчання співу учнів підліткового віку, не розроблено комплексної методики формування вокально-виконавських умінь підлітків в школах мистецтв.

Аналіз науково-педагогічної літератури, сучасного стану навчання вокалу у школах мистецтв та власний досвід педагогічної діяльності у цій галузі дали змогу виявити низку суперечностей між: зростанням у суспільстві попиту на позакласні форми навчання дітей та недостатньою кількістю у Китаї шкіл мистецького спрямування, запитами сучасної молоді щодо участі у вокальних конкурсах та фестивалях і недостатнім рівнем її вокальної підготовки; потребою вокальної практики у сучасних методиках викладання та недостатньо розробленим методичним забезпеченням процесу вокального навчання підлітків.

Виявлені суперечності, недостатня розробленість проблеми і потреби практики зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Методичні засади формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школах мистецтв».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідницької роботи кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Інституту мистецтв національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музики». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 8 від 07 квітня 2015 р.)

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності методики формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школах мистецтв.

У відповідності до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробки досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній та музикознавчій літературі;
2. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості вокально-виконавських умінь підлітків;
3. Обґрунтувати педагогічні умови, принципи та розробити модель формування вокально-виконавських умінь підлітків в школах мистецтв;
4. Експериментально перевірити ефективність методики у процесі реалізації моделі формування сформованості вокально-виконавських умінь підлітків в школах мистецтв.

Об'єкт дослідження – процес вокального навчання підлітків у школі мистецтв.

Предмет дослідження – методика формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школі мистецтв.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення і висновки, що стосуються:

- сучасних психологічних і педагогічних аспектів формування вокально-виконавських умінь (Д. Богоявленська, М. Варій, Л. Виготський, В. Дружинін, В. Крутецький, Н. Левітов, Є. Мілерян, О. Леонтьєв, О. Степанов, Л.Рубінштейн та ін.);

- теорії та методики мистецької освіти (А. Козир, Л. Куненко, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Рудницька, О.Ростовський, О.Хижна, О.Щолокова та ін.);

- теорії та методології вокальної підготовки (В.Антонюк, Д.Аспелунг, Л.Арутюнова, Б.Гнидь, Н.Гребенюк, Л.Василенко, Л.Дмитрієв, І.Колодуб, А.Кулієва, К.Линкрейстер, М.Липецька, В.Морозов Т. Ткаченко та ін.);

- змісту, форм, методів навчання співу підлітків (Є Алмазов, В.Ємельянов, Д.Огороднов, О.Ростовський, В.Струве, Л.Хлебнікова, Ван Тянь Ці, Ван Яньпин та ін.);

- особливостей вокальної музики Китаю та китайської школи навчання вокалу ((Вей Дзюнь, Ван Те, У Гуолін, Цзо Чжэнь-гуань, Цзо Чжэнь-гуань, Хоу Цзянь, Хо Чен, Цой Сяо Юй та ін.).

Для досягнення мети дослідження й розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичні*: аналіз психологічної, педагогічної та музикознавчої літератури з метою виявлення різних підходів до розв'язання проблеми формування вокально-виконавських умінь та виявлення основних теоретичних положень для створення експериментальної методики; метод художньо-порівняльного аналізу для виявлення генези становлення методики вокальної підготовки та особливостей вокального навчання підлітків, теоретичне та графічне моделювання;

- *емпіричні*: бесіда, анкетування, спостереження, аналіз навчальних планів і програм, тестування; педагогічний експеримент з використанням різних діагностичних вимірювань, що допомогли одержати кількісні дані про вплив створеної методики на якість вокальних знань та сформованість вокально-виконавських умінь;

- *математичні*: для статистичного опрацювання одержаних числових даних та підтвердження їх не випадковості.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

- вперше обґрунтовано теоретико-методичні основи формування вокально-виконавських умінь підлітків, визначено принципи (єдності музичного пізнання і творчості, урахування вікових особливостей підліткового віку, наступності вокального навчання, фольклоризації змісту навчання вокалу) та педагогічні умови (розвитку уваги, охорони та дбайливого ставлення до дитячих голосів, доступності вокального репертуару, впровадження у процес

вокального навчання елементів театрального мистецтва), дотримання яких значно інтенсифікує процес вокального навчання підлітків; розроблено та експериментально перевірено модель формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школах мистецтв;

- уточнено поняття «вокально-виконавські уміння», конкретизовано їх сутність та структуру;

- уточнено критерії (мотиваційно-творчий, діяльнісно-емоційний, рефлексивно-оцінювальний) та виокремлено рівні (високий, середній, низький) сформованості вокально-виконавських умінь підлітків;

- удосконалено методи і прийоми формування вокально-виконавських умінь підлітків;

- отримала подальшого розвитку теорія і практика вокального навчання в школах мистецтв.

Практичне значення дослідження становлять: поетапна методика формування вокально-виконавських умінь, що ґрунтується на ідеях гедоністичного та аксіологічного підходів; розроблені методи, тестові та діагностичні завдання для виявлення рівня сформованості вокально-виконавських умінь. Положення дисертації можна використовувати при укладанні програм з навчання вокалу в школах мистецького спрямування, а також при написанні підручників і методичних посібників з проблем вокальної навчання учнів підліткового віку в школах мистецтв.

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес школи мистецтв «Вишенька» м.Вінниця; дитячої музичної школи №8 м. Києва (протокол № 4 від 16 01 2017 р.); Корсунь-Шевченківської дитячої школи мистецтв ім. К. Г. Стеценка (протокол № 15 від 28 грудня 2016 р.)

Апробація результатів дослідження здійснювалась на 7 науково-практичних конференціях, з них міжнародних: «Сучасні технології формування духовно-патріотичних і національно-демократичних цінностей студентської молоді у контексті євроінтеграційних процесів» (Бар-Київ 2016 р.), «Проблеми підготовки сучасного вчителя» (м.Умань, 2015); *всеукраїнських* «Розвиток соціально-гуманітарної освіти і науки в контексті модернізації вітчизняної вищої школи» (м.Дніпропетровськ, 2015 р.), «Професійний розвиток та становлення особистості сучасного фахівця в умовах освітнього простору» (м.Хмельницький, 2015 р.), «Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії //XV педагогічні читання пам'яті О.П. Рудницької» (м.Київ, 2015 р.); *регіональних* «Підготовка фахівців соціономічних професій» (м.Вінниця, 2015, 2016 рр.), «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачеве, 2015, 2016 рр.), обговорювалися на наукових і методичних семінарах в НПУ імені М.П. Драгоманова, засіданнях кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства НПУ імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Результати дослідження відображені в 10 одноосібних публікаціях: 5 статей у наукових фахових виданнях, 4 статті у збірниках наукових праць, 1 стаття у зарубіжному виданні.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків. списку використаних

джерел (всього 202 найменування), 7 додатків. Робота містить 4 рисунка, 12 таблиць. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок, з яких основного тексту - 190 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми дослідження, визначено його мету і завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, представлено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідно-експериментальної роботи, наведено відомості про публікації та структуру дисертації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школі мистецтв»* – на підставі аналізу методичної літератури з проблеми дослідження окреслено вимоги, яких необхідно дотримуватися викладачам вокалу при формуванні у підлітків вокально-виконавських умінь, з'ясовано особливості формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку, здійснено дефінітивний аналіз ключового поняття «вокально-виконавські уміння», розкрито освітньо-виховний потенціал вокального мистецтва та з'ясовано його роль у формуванні особистості учня-підлітка.

Науковий тезаурус дослідження вокально-виконавських умінь включає музикознавчі, психологічні та педагогічні підходи до аналізу означеної проблеми. У науці виокремлені різні теоретичні обґрунтування понять «уміння» та «вокально-виконавські» уміння. Серед них відзначимо погляд на уміння як на здатність до конкретної діяльності (Л.Виготський, Л.Рубінштейн); сукупність дій та операцій, що перетворюють предмет (Г.Коджаспірова); вірні прийоми, які призводять до належних результатів (Н.Левітов), поєднання інтелектуальних, вольових, емоційних якостей особистості (Є.Мілерян), майстерність особистості, що знаходить свій прояв у конкретних видах діяльності (Є.Бондаревська, О.Степанов); систему мисленневих дій та операцій (Д.Богоявленська, В.Крутецький), готовність до здійснення дій (М.Варій). У сукупності з навичками і знаннями уміння забезпечують правильне відображення в уявленнях і мисленні людини законів природи і суспільства, культурних взаємин, культурного та творчого досвіду, асоціативних зв'язків.

Вивчення музикознавчого ракурсу проблеми (Н.Ангуладзе, В.Антонюк, Д.Аспелунд, Н.Гребенюк, Л.Дмитрієв, І.Колодуб, А.Кулієва, У. Гуолінг, Чжан Цзе, Хон Чен, Хоу Цзянь та ін.) дозволило сконцентрувати увагу на «вокально-виконавських уміннях» як на складному особистісному утворенні, що формується в процесі навчання співу і забезпечує успішність вокально-виконавської діяльності підлітків. Формування вокально-виконавських умінь являє собою складний і довготривалий процес, пов'язаний з діяльністю зовнішніх органів звукоутворення – роту, губ, язика, зовнішнього дихання.

На погляд науковців, вокально-виконавські уміння складаються з: усвідомлення особливостей звукоутворення (Ю.Юцевич) та співочого дихання (І.Левідов, Е.Алмазов), уміння користуватися різним за характером звуком і різною атакою (А.Свешніков, В.Соколов), правильною дикцією (Є.Малініна), виділяти ударні склади (В.Тевліна), вірно інтонувати (В.Рева, О.Ростовський) та користуватись динамікою (С.Закржевська), виконувати кульмінацію (В.Соколов), швидко переключатися з одного ритмічного малюнка на інший (Б.Бочев), розуміти смислове значення пауз (А.Раввінов), користуватися тембровими барвами голосу (К.Седлачек), розкривати художній образ (Д.Огороднов), імпровізувати (Д.Кабалевский), вступати в процес художньої співтворчості (Д.Локшин), працювати з музичним твором (О.Гембіцька), співати в ансамблі та без супроводу (А.Швиденко, А.Свешніков, В.Соколов).

З'ясовано, що «вокально-виконавські уміння» формуються в процесі вокальної діяльності, яка є основою збагачення естетичного і життєвого досвіду, сприяє «зануренню» школярів у процес виконавської творчості на рівні сприйняття, усвідомлення та осмислення кращих зразків вокального мистецтва. Гармонічно поєднуючи аналітичні, креативні та практичні аспекти навчання, вокальна діяльність виступає потужним розвиваючим музичним засобом. Науковці (В.Антонюк, Д.Аспелунд, Л.Василенко, Ван Тянь Ці, Ван Цзяньшу, О.Маруфенко, Н.Овчаренко, Н.Олова, Т. Ткаченко, Цяо Лінь, Ю.Юцевич та ін.) розглядають виконавську діяльність як складний багатоаспектний і багатофункціональний процес, в якому зосереджуються величезні можливості для вияву і реалізації дитиною вокальних умінь та навичок, максимальної активізації її виконавського потенціалу та віддзеркалення набутого вокального досвіду.

Історико-теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволив констатувати, що традиція навчання дітей співу має давні корені як в Україні так і в КНР. Методичні підвалини вокального навчання дітей в Україні були закладені ще в минулому столітті В.Верховинцем, П.Козицьким, М.Леонтовичем, Я.Степовим, С.Людкевичем і спрямовувалися на вироблення в учнів слухових навичок, умінь усвідомленого виконання вокальних творів, музичного-естетичного смаку.

Китайські вчені – Цой Сяо Юй, Чжан Чжен Кай, Цюнь Сан Хай, Ли Цин Вей, Ван Жуан відзначають, що методичні основи навчання співу дітей ґрунтуються на багатовікових традиціях, досвіді народного співу і включають спів на слабкій динаміці, розвиток широкого діапазону голосу, виховання здатності до художнього самовираження, знання особливостей функціонування співочого апарату.

Виявлено, що підлітковий вік є найбільш відповідним і піддатливим для систематичної роботи з розвитку співочих навичок і формування вокально-виконавських умінь. Вчені (Ван Тянь Ці, Ван Яньпин, В.Морозов, Д.Огороднов, В.Соколова, О.Ростовський) наголошують, що в цей період голос має свою особливу специфіку і відрізняється від дорослої людини диханням, силою, діапазоном, має дзвінкий, сріблястий і ніжний тембр. Він сам по собі є ще

слабким, але посилюється і отримує темброве забарвлення завдяки резонаторам.

З позицій сучасного рівня розвитку методики навчання співу розглянуто вимоги, яких необхідно дотримуватися викладачам вокалу при формуванні у підлітків вокально-виконавських умінь, зокрема: обмежено використовувати крайні звуки діапазону, не допускати або дуже рідко використовувати гучний спів, регулярно перевіряти голоси дітей, виключати перевтомлення і перевантаження дітей під час співу, постійно нагадувати їм про дбайливе ставлення до своїх голосів, а також враховувати особливості вокального навчання учнів у підлітковому віці.

Урахування результатів сучасних досліджень з вокального навчання (Ван Яньпін, Вей Лімін, С.Закржевская, О.Прядко, Г.Стасько, Л.Тоцька, Цяо Лін, Чен Дін, Чжай Хуань, Р.Юссон, В.Юшманов та ін.) дозволило констатувати, що методичні засади формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку повинні будуватися на традиціях вокальних технік Китаю та України, європейських еталонних вимог до вокального виконання та сучасних способів співу. У процесі вивчення особливостей китайської вокальної методики під впливом європейської школи виявлено низку схожих рис, а саме: ідентичність дотримання теоретичних положень з навчання співу; усвідомлення необхідності взаємозбагачення раціонального й емоційного компонентів у співацьких діях; використання індивідуального, інтелектуального та психологічного підходів до навчання; актуалізація розвинутих загальних здібностей та спеціальної вокальної підготовки у їх взаємозбагаченні. Спільність національних стратегій розвитку молодого покоління в Україні і Китаї зумовлює єдність провідних принципів: гуманізму, передачі досвіду попередніх поколінь наступним, орієнтації на збереження національного і вивчення інтернаціонального, опори на народні традиції та етнічні цінності в соціалізації молоді, врахування умов полікультурності, діалогу культур, демократичного стилю викладацької діяльності. Здійснений аналіз стану проблеми, конкретизація та уточнення понятійного апарату створило підґрунтя для розробки теоретико-методичних засад у формуванні вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школах мистецтв.

У **другому розділі** – *«Моделювання процесу формування вокально-виконавських умінь підлітків в школі мистецтв»* – визначено провідні теоретико-методичні аспекти дослідження, розроблено структуру вокально-виконавських умінь, розроблено експериментальну модель, що включає мету, зміст, методи і форми, принципи і педагогічні умови формування вокально-виконавських умінь підлітків.

Ураховуючи сучасні тенденції розвитку музичної освіти, зміни в системі її ціннісних координат, у дослідженні сфокусовано увагу на підходах, що визначають її парадигмальний вимір. Зокрема, в контексті дослідження пріоритетними визнано гедоністичний, аксіологічний, художньо-ментальний та інтегрований підходи, що спрямовують процес вокального навчання на розвиток у підлітків здатності до отримання задоволення від вокальної діяльності; орієнтують на музичну систему цінностей; дозволяють

сконцентрувати увагу підлітків на нових формах образності, які поступово набувають ознак загально визначених цінностей та нових стереотипів; сприяють усвідомленню музичних символів, сукупність яких є достатньо повною та яскравою характеристикою ментальності нації та специфіки національного колориту; спрямовують на використання різних прийомів і методів вокального навчання в умовах школи мистецтв.

Дослідження сутності і специфічних характеристик вокально-виконавських умінь дозволило визначити їх структуру, що складає єдність мотиваційно-творчого, діяльнісно-емоційного та рефлексивно-оцінювального компонентів. Вирішальну роль у структурі виконавських умінь відіграє мотиваційно-творчий компонент, адже мотивація пронизує всі структурні утворення особистості: її спрямованість, переконання, ідеали, цілі, емоції, волю. Саме мотивація, спонукаючи до дії, викликає активність підлітків у вокальній діяльності, прагнення виконувати вокальні твори, бажання творити в процесі навчання вокалу.

На підставі результатів аналізу наукових праць з проблеми дослідження було зроблено припущення, що формування вокально-виконавських умінь може бути більш результативним завдяки дотриманню наступних умов: охорони та дбайливого ставлення до дитячих голосів; доступності вокального репертуару; впровадження у процес вокального навчання підлітків елементів театрального мистецтва; розвитку уваги, яка є провідним психологічним фактором підвищення ефективності вокального навчання. Виділені умови доводять свою ефективність лише в тому випадку, коли вони взаємопов'язані та використовуються в єдності.

Осмислення педагогічної функції вокального мистецтва, визнання його ефективним засобом музичного розвитку підлітків дозволило обґрунтувати принципи формування вокально-виконавських вмінь, спрямовані на удосконалення їх змісту та методичних засад. До них належать: принцип наступності – забезпечує послідовне набуття музичних і вокальних знань, оволодіння виконавськими вміннями, сприяючи художньо-вокальному розвитку учнів; принцип урахування вікових особливостей підліткового віку – передбачає орієнтацію на якісні зміни в розумовому, моральному, фізичному і духовному розвитку підлітків, що впливають на розширення їх світоглядних та інтелектуальних можливостей; принцип фольклоризації змісту вокальної підготовки – сприяє усвідомленню відтворюваних голосом мелодій, які утримуються в пам'яті народу з давніх часів і вирізняються багатством і своєрідністю інтонацій, оригінальним метроритмом, варіантним повторенням мелодій тощо; принцип єдності музичного пізнання і творчості – спрямовує на усвідомлення теоретичних закономірностей вокального мистецтва, формування художнього досвіду, досягнення гармонії між аналітичним осмисленням і творчістю в процесі вокальних занять.

У процесі дисертаційного дослідження виявлено зовнішні та внутрішні фактори, що зумовлюють успішність формування виконавських вмінь підлітків у процесі вокальної підготовки. Зовнішніми факторами вважаємо умови життя й виховання учнів у сім'ї, рівень професійної майстерності викладача вокалу,

якість музичної інформації, яку сприймають підлітки. До внутрішніх факторів відносимо стан здоров'я, самопочуття та настрої учня; його ставлення до своїх обов'язків, до вокальної діяльності. Зовнішні фактори інтенсивно впливають на внутрішні й часто виступають їх наслідками.

Для реалізації поставленої мети і завдань дослідження було розроблено експериментальну модель (рис. 1), яка розкриває особливості формування виконавських умінь підлітків у процесі навчання вокалу; вона включає принципи, педагогічні умови, структурні компоненти, форми і методи навчання, зокрема мотиваційні – зорієнтовані на розвиток потреб, прагнень, інтересів, позитивного ставлення до вокального мистецтва; пізнавальні – спрямовані на розвиток пізнавальних та аналітичних умінь, накопичення музичних знань, формування умінь їх синтезувати та узагальнювати; творчі – пов'язані з розвитком активності та самостійності у вокально-виконавській діяльності; музично-ігрові – передбачають впровадження елементів гри у процес навчання вокалу; евристичні – активізують пізнавально-творчі можливості учнів у напрямку пізнання невідомого і цікавого; вокальні – сприяють вокальному розвитку підлітків.

У **третьому розділі** – «Дослідно-експериментальна перевірка методики формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школі мистецтв» – проаналізовано стан сформованості досліджуваної якості на констатувальному етапі дослідження, здійснено експериментальну перевірку розробленої методики формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку, проаналізовано та узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи.

У розділі презентована діагностика досліджуваного феномена, а також виокремлені критерії щодо вивчення кожного структурного компоненту вокально-виконавських умінь (мотиваційно-творчий – характеризує рівень мотиваційної спрямованості учнів на оволодіння вокально-виконавськими вміннями, діяльнісно-емоційний – визначає глибину емоційного осягнення й осмислення вокального твору, рефлексивно-оцінювальний – відображує здатність оцінювати музичні явища й власне виконання) та показники їх сформованості, що забезпечує повноцінне діагностування в умовах навчального процесу школи мистецтв.

Рис.1 Модель формування вокально-виконавських умінь підлітків

З метою дослідження *мотиваційно-творчого* компоненту було використано методику О.Леонтєва «Мотиви навчальної діяльності», анкетування «Чому я хочу гарно співати», творчі діагностичні завдання; *діяльнісно-емоційного* – анкетування, опитувальний лист, порівняльно-діагностичні та виконавсько-діагностичні завдання; *рефлексивно-оцінювального* – різні види тестування, оцінювально-діагностичні та рефлексивно-діагностичні завдання.

На основі аналізу результатів усіх діагностичних процедур констатувального експерименту, а також урахування виокремлених критеріїв і

показників було визначено рівні сформованості вокально-виконавських умінь підлітків (низький, середній та високий).

До низького рівня сформованості вокально-виконавських умінь віднесено (57,8%) учнів. Вони характеризуються низькою мотивацією до занять вокалом та вокальної діяльності; відсутністю потреби у набутті даних умінь, небажання самостійно працювати, набувати музичні знання, виступати у концертах; не розвинутою здатністю оцінювати себе та виконання інших, слабким емоційно-творчим потенціалом.

Середній рівень продемонстрували 25,8% учнів, які виявляють зацікавленість у вокальному зростанні, інтерес до вокальної діяльності, достатні уміння оперувати образними уявленнями та інтерпретувати свої враження від прослуханої музики, здатність оцінювати власне виконання та виконання інших, разом з тим виявляють формальне ставлення до виражальних засобів, що зустрічаються в нотному тексті, не проявляють самостійності у опрацюванні музичного матеріалу.

До високого рівня сформованості вокально-виконавських умінь було віднесено 17,6% підлітків. Цей рівень характеризується чітким вираженням мотиваційної спрямованості до вокального навчання, бажанням майстерно оволодіти вокальними уміннями, стійким інтересом до музичної діяльності, розвинутою образною уявою, вільною вербалізацією своїх слухових вражень та переживань, обізнаністю в музичному мистецтві, усвідомленням жанрових особливостей вокальної музики. Таких учнів вирізняє здатність до чіткого оцінювання власних дій, почуттів і вокальної діяльності.

Результати констатувального експерименту засвідчили необхідність створення поетапної методики формування вокально-виконавських умінь на основі розробленої експериментальної моделі, в якій спільне функціонування усіх елементів характеризується гармонійним поєднанням педагогічної взаємодії, об'єктивних і суб'єктивних факторів впливу на особистість підлітків, загально-педагогічних та музично-вокальних принципів навчання, педагогічних умов, засобів, форм і методів вокального навчання. До останніх належать методи вокального показу, вокального наслідування, методичного пояснення, уявного проспівування, інтонаційного загострення, осмислення співацької свободи.

Відповідно до представленої методики формування вокально-виконавських умінь здійснюється упродовж трьох етапів: орієнтаційно-настановчого, конструктивно-поглиблюючого, творчо-реалізуючого, кожний з яких мав свою мету, завдання, засоби педагогічного впливу. Доведено, що стратегія поетапного залучення учнів до вокальної діяльності забезпечує рівневий процес вокального навчання, в основі якого лежить формування вокально-виконавських умінь.

Так, на першому етапі – **орієнтаційно-настановчому** – увага зосереджувалася на формуванні позитивної мотивації учнів до занять вокальним мистецтвом та розширенні тезаурусу музичних знань. Проведення даного етапу здійснювалось на основі аксіологічного та художньо-ментального підходів, з урахуванням принципів єдності пізнання й творчості та вікових

особливостей учнів підліткового віку, а також створенням такої педагогічної умови як охорона та дбайливе ставлення до дитячих голосів, доступність вокального репертуару. Завдання цього етапу полягали в окресленні провідних напрямів вокального розвитку учнів на період експерименту, формуванні зацікавленості вокальним мистецтвом, потреби виконувати вокальні твори, активізації емоційно-чуттєвої сфери учнів. Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі мотиваційні (переконання, схвалення, заохочення), пізнавальні (пояснення, коментування, розповідь, бесіда) методи і форми роботи (індивідуальні заняття, огляд відеофрагментів вокальних творів та їх групові обговорення).

Другий етап – **конструктивно-поглиблюючий** – спрямовувався на теоретичне та практичне освоєння музичних знань з метою формування у підлітків вокально-виконавських умінь, усвідомленого значення народної пісні у процесі навчання вокалу, фіксації емоційних вражень, співставлення власних переживань з композиторським задумом, накопичення музичного тезаурусу та вокально-виконавського досвіду. Цей етап ґрунтувався на інтегрованому, аксіологічному та художньо-ментальному підходах з орієнтацією на принципи наступності, культуровідповідності, діалогового спілкування, фольклоризації змісту вокальної підготовки; при цьому реалізовувалися такі педагогічні умови: розвиток в учнів уваги, впровадження в процес вокального навчання елементів театрального мистецтва; використовувалися творчі, музично-ігрові, евристичні та вокальні методи навчання

Третій етап – **творчо-реалізуючий** – спрямовувався на опанування вокально-технічних прийомів, вироблення умінь вірного розучування вокальних творів, розвиток інтелекту і музикальності, прищеплення основ вокальної культури. Цей етап ґрунтувався на гедоністичному та аксіологічному підходах з використанням принципів єдності музичного пізнання і творчості, наступності, урахування вікових особливостей учнів підліткового віку; реалізовувалися такі педагогічні умови: доступності вокального репертуару, розвитку уваги, охорони та дбайливого ставлення до дитячих голосів. Ми прагнули адаптувати учнів до концертних виступів, що вимагало виховання так званих «бійцівських» якостей (В.Антонюк), вміння тримати себе на сцені, спрямовуючи увагу на виконання творчих завдань. Враховуючи набутий на попередніх етапах вокальний досвід підлітків, активно використовувалися методи вокального навчання, зокрема вокально-технічний та художньо-виконавський методи показу і наслідування учнем голосу свого викладача.

На заключному етапі експерименту виявлено статистично достовірну динаміку зростання рівня сформованості вокально-виконавських умінь в експериментальній групі порівняно з контрольною. Дані експериментальної роботи показали, що позитивному впливу піддаються мотиваційно-творчий та діяльнісно-емоційний компоненти вокально-виконавських умінь, адже індивідуальні заняття у вокальному класі, бесіди з викладачем сприяють підвищенню мотивації та розкріпаченню емоційної сфери підлітків. Формування оцінювально-рефлексивного компоненту вимагає більш тривалої аналітично-пізнавальної роботи, в тому числі й самотійної. Заохочення учнів

до відвідування концертів відомих співаків, участь у концертній діяльності також підвищує оцінювально-рефлексивну спроможність учнів підліткового віку.

Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту (Табл.1) показав, що існує можливість переходу учнів з низького рівня сформованості вокально-виконавських умінь на більш високий. Динамічні характеристики мають такий вигляд: на високому рівні відбулися зміни від 9,9 % до 41,4% ; на низькому – від 55,1 % до 7,9 %.

Таблиця 1

Динаміка зміни рівнів сформованості вокально-виконавських умінь підлітків в школах мистецтв (у відсотках)

РІВНІ	Діагностувальний зріз	1-й проміжний зріз	2-й проміжний зріз	3-й проміжний зріз	Зміни
Експериментальна група					
Низький	55,1	46,3	23,2	7,9	47,2
Середній	35,1	38,2	46,2	50,6	15,6
Високий	9,9	14,5	30,5	41,4	31,5
Контрольна група					
Низький	55,2	48,4	36,2	25,7	29,8
Середній	34,9	37,8	40,8	46,6	11,7
Високий	9,8	13,7	22,9	27,9	18,1

Отримані результати підтвердили змістову насиченість та ефективність запропонованої поетапної методики формування вокально-виконавських умінь, адже вже після першого етапу експерименту спостерігалось значне підвищення рівня мотивації учнів, їхньої зацікавленості у формуванні вокально-виконавських умінь. Це позначилось на активізації їх вокальної та художньо-творчої діяльності, на якості виконаних завдань, на вдумливому ставленні до виконання вокальних творів. Завдяки створеним педагогічним умовам та запропонованим методам навчання відбулося поступове підвищення рівня сформованості всіх компонентів.

На основі методів математичної статистики встановлено, що результати порівняння КГ та ЕГ підтверджують результативність запропонованої поетапної методики формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школах мистецтв і дають підстави зробити висновок про доцільність її впровадження в навчальний процес.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено результати теоретичного узагальнення, методичного обґрунтування та практичного дослідження проблеми формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку, що знайшло

відображення в розробці та експериментальній перевірці методичних засад та поетапної методики ефективного формування означеного феномена в учнів-підлітків в умовах вокального навчання в школах мистецтв.

Отримані дані засвідчили результативність вирішення поставлених завдань і дали підстави зробити наступні висновки.

1. У результаті аналізу наукової літератури з'ясовано, що попри визначенням вченими значної кількості питань, спрямованих на вивчення особливостей навчання вокального мистецтва, поза їх увагою залишилася проблема формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школі мистецтв. З'ясовано, що формування вокально-виконавських умінь є довготривалим процесом становлення і розвитку співочого відтворення, протягом якого учні набувають виразності, точності, мобільності та артистизму. Основу вокально-виконавських умінь складають уміння: співочого дихання, правильної дикції, вірного інтонування та користування динамікою, розкриття художнього образу, уміння імпровізувати та впевнено триматися на сцені. Встановлено, що цілеспрямоване формування вокально-виконавських умінь ґрунтується на забезпеченні взаємозв'язку слухового і вокального розвитку, передбачає спеціально організований навчально-виконавський процес, головною рисою якого є педагогічне спрямування учнів на пошук відповідності між темброво-слуховою та співочою сферами діяльності.

2. Обґрунтовано структуру вокально-виконавських умінь, яка становить єдність мотиваційно-творчого, діяльнісно-емоційного та рефлексивно-оцінювального компонентів. Визначено критерії, показники та рівні сформованості вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку. Розроблені критерії конкретизовані у таких показниках: мотиваційно-творчий – інтерес до навчання співу та зацікавленість вокальним мистецтвом; усвідомлення необхідності оволодіння вокально-виконавськими уміннями; потреба у творчості та творчому зростанні; діяльнісно-емоційний – міра отримання естетичного та творчого задоволення від вокальної діяльності; емоційного переживання учнем виконуваного твору; міра активності музичного сприймання та здатність до диференціації музичних вражень; оцінювально-рефлексивний – здатність до виконавської рефлексії; спроможність адекватно оцінювати музичний матеріал, сформованість музичних суджень.

3. З'ясовано, що успішне формування вокально-виконавських умінь можливе за дотримання таких **педагогічних умов**: охорони і дбайливого ставлення до дитячих голосів, впровадження у процес вокального навчання елементів театрального мистецтва, розвиток уваги, доступність вокального репертуару і **принципів**: наступності у формуванні вокально-виконавських умінь; урахування вікових психо-фізіологічних особливостей підліткового віку, фольклоризації змісту вокальної підготовки, єдності музичного пізнання і творчості. Зазначені педагогічні умови і принципи складають основу побудови експериментальної моделі формування вокально-виконавських умінь підлітків в школах мистецтв.

4. Розроблено та експериментально перевірено поетапну методику формування вокально-виконавських умінь, відповідно до якої підлітки водночас

оволодівають і способами вокально-творчої діяльності, що розширює діапазон їх практичного використання не тільки в умовах школи мистецтв, але й в умовах фестивалів і конкурсів. В основу методики покладено експериментальну модель формування вокально-виконавських умінь, яка включала мету, завдання, зміст, етапи, принципи і методи формування означеної якості. Запропонована методика виявила достатню ефективність, про що свідчить динаміка отриманих результатів. Так, рівень сформованості вокально-виконавських умінь у КГ суттєво не змінився протягом всього навчання. В ЕГ кількість учнів із високим рівнем значно зросла, а з низьким рівнем – зменшилася на 47,2%. Додатковим підтвердженням ефективності виконаної роботи вважаємо те, що всі педагоги, які були задіяні в експерименті та виступали в ролі експертів, відзначали розвиненість слухової та емоційно-інтелектуальної сфер, вокальне зростання учнів та їхнє прагнення до самореалізації у концертно-виконавській діяльності.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Подальшої розробки потребують дослідження особливостей ціннісного осмислення вокального мистецтва, підготовки учнів підліткового віку до самостійного ознайомлення та опрацювання кращих зразків вокального мистецтва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Лін Сяо. Адаптація методик М.Глінки та О.Варламова до сучасної вокальної практики / Лін Сяо // Професійний розвиток та становлення особистості сучасного фахівця в умовах освітнього простору. Зб. наукових праць. – Хмельницький, 2015 – С.51-52.

2.Лін Сяо. Використання елементів театрального мистецтва як провідна умова формування виконавських навичок підлітків/ Лін Сяо//Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – вип.53.- Умань, 2015.-С.132-139.

3. Лін Сяо. Гедоністично-аксіологічна складова вокального навчання підлітків // Педагогіка вищої та середньої школи.Зб. наукових праць. – вип. 47, Кривий Ріг, 2016. - с. 203-209.

4. Лін Сяо Особливості формування вокально-хорових умінь учнів підліткового віку / Лін Сяо // Проблеми освіти. Науково-методичний збірник, випуск 85.-БАР, 2015.- С. 131-135.

5.Лін Сяо Особливості вокальної підготовки вчителів вокального мистецтва/ Лін Сяо// Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток соціально-гуманітарної освіти і науки в контексті модернізації вітчизняної вищої школи», ч 2. – Дніпропетровськ, 2014. – С.20-22.

6.Лін Сяо Принцип наступності в практиці вокального навчання підлітків/ Лін Сяо//Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Збірка наукових праць, вип. 42. - Київ-Вінниця, 2015. – С.61-64.

7.Лін Сяо. Sjao Lin. Principles of the Teenagers' Performing Skills Formation in the Vocal Teaching Process. Intellectual Archive, № 5. – Toronto, September, 2015. – 125-136.

8.Лін Сяо. Педагогічні умови формування виконавських умінь підлітків в процесі вокального навчання /Лін Сяо // Зб. науков. праць «Педагогічна освіта:теорія і практика»,вип.19,ч.1. – Кам'янець-Подільський, 2015. – с.293-299.

9. Лін Сяо. Погляди молодих китайських науковців на проблему вокального навчання підлітків / Лін Сяо // Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору - Вип.4.- Вінниця, 2015.- С. 164-166.

10. Лін Сяо. Внесок українських композиторів в теорію і практику навчання дітей співу / Лін Сяо // Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору - Вип.4.- Вінниця, 2016.- С.209-211.

АНОТАЦІЇ

Лін Сяо. Методичні засади формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школі мистецтв. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації досліджується проблема формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школі мистецтв, яка є актуальною для вокально-педагогічної практики як в Україні, так і в Китаї.

Уточнено поняття «вокально-виконавські уміння», розкрито його зміст і структуру. У дослідженні цей феномен розглядаються як складне особистісне утворення, що формується у процесі навчання співу і забезпечує успішність вокально-виконавської діяльності підлітків. Цілеспрямоване формування вокально-виконавських умінь ґрунтується на забезпеченні взаємозв'язку слухового і вокального розвитку, передбачає спеціально організований навчально-виконавський процес, головною рисою якого є педагогічне спрямування учнів та пошук відповідності між темброво-слуховою та співочою сферами діяльності.

Досліджено особливості вокального навчання учнів підліткового віку. Обґрунтовано методологічні підходи (гедоністичний, аксіологічний, художньо-ментальний та інтегрований); загальнонаукові (активності, гуманізації, системності, міцності, наочності, ґрунтовності, інформаційності, народності) та спеціальні принципи формування вокально-виконавських умінь, які в процесі вокальної підготовки тісно взаємопов'язані і мають значний педагогічний потенціал. У дослідженні з'ясовано педагогічні умови, дотримання яких забезпечить успішне формування вокально-виконавських умінь в школі мистецтв. Зазначені педагогічні умови і принципи складають основу побудови

експериментальної моделі формування вокально-виконавських умінь підлітків в школах мистецтв.

На підставі теоретичного аналізу проблеми формування вокально-виконавських умінь підлітків і результатів констатувального експерименту визначено критерії (мотиваційно-творчий, діяльнісно-емоційний, рефлексивно-оцінювальний) та показники сформованості означених умінь учнів підліткового віку, які забезпечують їх якісне діагностування в умовах навчального процесу.

Запропоновано методіку поетапного формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в школах мистецтв, Ефективність методіки виявилась у позитивність динаміці рівнів сформованості вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку.

Ключові слова: вокально-виконавські уміння, вокальна діяльність, дихання, інтонація, підлітки, поетапна методіка, школа мистецтв.

Лин Сяо. Методические основы формирования вокально-исполнительских умений учащихся подросткового возраста в школе искусств. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика музыкального обучения. - Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. - Киев, 2016.

В диссертации исследуется проблема формирования вокально-исполнительских умений учащихся подросткового возраста в школе искусств, которая является актуальной для вокально-педагогической практики как в Украине, так и в Китае.

Уточнено понятие «вокально-исполнительские умения», раскрыто его содержание и структуру. В диссертационной работе «вокально-исполнительские умения» рассматриваются как сложное личностное образование, которое формируется в процессе обучения пению и обеспечивает успешность вокально-исполнительской деятельности подростков.

Целенаправленное формирование вокально-исполнительских умений основывается на обеспечении взаимосвязи слухового и вокального развития, предусматривает специально организованный учебно-исполнительный процесс, главной чертой которого является направленный поиск соответствия между темброво-слуховой и певческой сферами деятельности.

Исследованы особенности вокального обучения учащихся подросткового возраста. Обоснованы методологические подходы (гедонистический, аксиологический, художественно-ментальный и интегрированный), общенаучные (активности, гуманизации, системности, прочности, наглядности, основательности, информативности, народности) и специальные принципы формирования вокально-исполнительских умений, которые в процессе вокальной подготовки тесно взаимосвязаны и имеют значительный педагогический потенциал. В исследовании установлены педагогические условия, соблюдение которых обеспечит успешное формирование вокально-исполнительских умений подростков в школе искусств. Указанные

педагогические условия и принципы легли в основу построения экспериментальной модели формирования вокально-исполнительских умений подростков в школах искусств.

На основании теоретического анализа проблемы формирования вокально-исполнительских умений подростков и результатов констатирующего эксперимента определены критерии (мотивационно-творческий, деятельно-эмоциональный, рефлексивно-оценочный) и показатели сформированности указанных умений учащихся подросткового возраста, которые обеспечивают их качественное диагностирование в условиях учебного процесса.

Разработана методика поэтапного формирования вокально-исполнительских умений учащихся подросткового возраста в школах искусств. Ее эффективность выявилась в позитивной динамике уровней сформированности вокально-исполнительских умений учащихся подросткового возраста.

Ключевые слова: вокально-исполнительские умения, вокальная деятельность, дыхание, интонация, подростки, поэтапная методика, школа искусств.

Lin Sjao. Methodychni principles of forming the vocal and performing skills of students in adolescence art school. - Manuscript.

Thesis for a candidate s degree by specialty 13.00.02 - theory and methods of musical education. - National Pedagogical University named after M. Dragomanova. - Kyiv, 2016.

In the dissertation the problem of formation of vocal and performing skills of students in adolescence art school, which is important for vocal and pedagogical practice both in Ukraine and in China.

The concept of "vocal and performing skills," disclosed the contents and structure. The study "vocal and performing skills" are considered as a complex personality formation, formed in learning singing and ensure the success of vocal and performing activities of teenagers. They include the following key components: the ability of singing breathing, diction right, right to use and intone dynamics reveal character, and improvise on stage confidently hold purposeful formation vocal and performing skills based on providing relationship auditory and vocal development, provides specially organized training -vykonavskyuy process, the main feature of which is a pedagogical orientation of students and finding correspondence between tone-hearing and singing spheres of activity.

The features vocal training students in adolescence. Revealed that adolescence is the most appropriate and amenable to systematic work on the development of singing skills and formation of vocal and performing skills. Scientists note that in this period of a child's voice has its own specific and different from the adult breathing, strength, range, has a clear, silvery timbre and delicate. Child's voice itself is weak, it is amplified and we obtain Coating tone through the resonator.

From the standpoint of the current level of development of methods of teaching singing, considered requirements to be followed teachers of singing in the formation of adolescent vocal and performing skills, including: limited use extreme sound range

to avoid or rarely use loud singing as possible often and regularly check votes children excluded perevtomlennya and overload children with singing, keep reminding them about respect for their views, and tailored to suit students of vocal learning in adolescence.

Grounded methodological approaches (hedonistic, axiological, artistic, mental and integrated); general (activity, humanization, consistency, strength, clarity, validity of, informatsiynosti, nationality) and special principles of formation of vocal and performing skills, which in the course of vocal training are closely interlinked and have significant educational potential. The study revealed pedagogical conditions, compliance with which will ensure the successful formation of vocal and performing skills in art school. These pedagogical conditions and principles form the basis for the experimental model of vocal and performing skills of teenagers in the schools of Arts.

In the course of the research revealed internal and external factors that contribute to the success of the formation of teenagers performing skills in the vocal training. The main internal factors include: the health of the child and his state of health; the mood of the student; student attitude to their duties; preparedness of students in vocal activities. The external factors include living conditions and upbringing in the family, the level of professional skill of the teacher of singing, the musical quality of the information perceived teenagers. External factors heavily influence the internal, which often act as consequences. External factors are not automatic, and in conjunction with internal and in unity with the activity of the teenager.

Based on the theoretical analysis of the problem of formation of vocal and performing skills of adolescents and experiment results konstatuvalnoho defined criteria (motivational, creative, active, emotional, reflexive-Evaluation) formation and performance skills of students appointed adolescence, to ensure their quality of diagnostics in terms of the learning process.

The method of formation of vocal and performing skills of students adolescence in art schools, according to which, the formation of vocal and performing skills performed within three stages: orientational-prescriptive, constructive and deepening, creative and realizing, each of which had its purpose, objectives, means of pedagogical influence. It is proved that a phased strategy to attract students of vocal activity provides tiered process of vocal learning, which is based formuvannyavokalno and performance skills. The effectiveness of the methodology appeared in the levels of positivity dynamic vocal and performing skills of students adolescence.

Keywords: vocal and performing skills, vocal activity, breathing, intonation, teens, phased methodology, arts school.